

KAPITEL II

DEN INDENLANDSKE KONJUNKTUR

II.1 Oversigt

Opsvinget fortsætter

Opsvinget i den danske økonomi fortsætter. Væksten bliver godt $2\frac{3}{4}$ pct. i 1997 og ventes at blive henholdsvis ca. $2\frac{3}{4}$ pct. og $2\frac{1}{2}$ pct. i 1998 og 1999. Beskæftigelsen stiger med ca. 50.000 personer i 1997 og yderligere ca. 25.000 i løbet af 1998 og 1999. På den baggrund ventes ledigheden at falde fra ca. 220.000 personer i år til omkring 200.000 i 1999. Inflations-takten forbliver behersket, de offentlige finanser forbedres betydeligt, mens overskuddet på betalingsbalancen ventes at blive forholdsvis lille.

Markant stigning i den indenlandske efterspørgsel

Den høje vækst i 1997 skyldes en markant stigning i den indenlandske efterspørgsel, jf. tabel II.1. Det private forbrug og investeringerne vokser stærkt, men der er også en pæn fremgang i det offentlige forbrug. Eksportvæksten er forholdsvis behersket, og da stigningen i den indenlandske efterspørgsel trækker en del import med sig, bidrager nettoeksporten negativt til væksten i 1997, jf. figur II.1.

Eksporten tiltager i 1998 og 1999

I 1998 og 1999 vil der fortsat være en bredt funderet, men mindre stærk fremgang i den indenlandske efterspørgsel. Importvæksten vil derfor være mindre end i 1997. Til gengæld tiltager væksten i landbrugs- og energieksporten, og industrieksportvæksten forbliver forholdsvis høj som følge af det økonomiske opsving i udlandet. Nettoeksporten vil derfor give et positivt vækstbidrag i 1998 og 1999.

Kapitlet er færdigredigeret den 24. november 1997.

Tabel II.1 Hovedposter på forsyningsbalancen

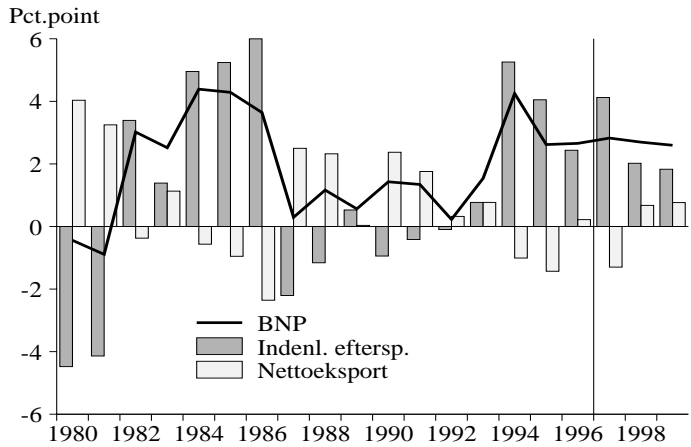
	Årets priser	Mængdestigning				Prisstigning			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----				----- Pct. -----			
Privat forbrug	544,0	2,6	3,9	2,8	2,3	2,1	2,3	2,6	2,4
Offentligt forbrug	255,3	2,4	2,7	0,7	0,0	2,2	3,2	3,6	3,8
Offentlige investeringer	22,3	9,7	-3,5	-13,0	0,0	4,3	1,1	2,8	2,4
Boliginvesteringer	33,7	8,7	7,7	7,2	9,3	0,8	2,3	3,0	2,6
Erhvervsinvesteringer	112,9	6,9	8,4	4,8	2,2	2,8	1,6	2,3	2,1
Lagerændringer ^a	1,3	-0,7	0,2	-0,2	0,0				
Indenlandsk efterspørgsel i alt	969,4	2,6	4,4	2,1	1,9	1,9	2,2	3,0	2,7
Eksport i alt	350,8	2,3	3,5	4,5	4,6	1,2	3,3	1,2	1,1
Vareeksport (fob)	283,8	1,5	4,2	4,8	4,9	1,5	2,9	0,6	0,8
heraf industrivarer	184,3	0,5	6,0	5,0	4,7	0,7	2,6	1,8	1,5
Tjenesteeksport	67,0	5,3	1,0	3,6	3,6	0,1	4,7	3,5	2,2
Efterspørgsel i alt	1320,2	2,5	4,1	2,9	2,8	1,7	2,5	2,4	2,1
Import i alt	306,3	2,1	7,2	3,4	3,4	0,8	3,6	2,5	2,0
Vareimport (cif)	249,2	2,2	7,0	3,4	3,4	-0,2	2,4	2,3	1,9
Tjenesteimport	57,1	1,1	8,4	3,7	3,5	5,6	8,4	3,4	2,2
Bruttonationalprodukt	1013,9	2,7	2,8	2,7	2,6	1,9	2,5	2,4	2,2
Nettoafgifter	151,3	3,6	4,2	2,6	2,4	4,7	4,0	6,4	3,8
Bruttofaktorindkomst	862,7	2,5	2,6	2,7	2,6	1,5	2,3	1,7	1,9
heraf private byerhverv ^b	490,5	1,8	3,1	3,2	3,0	1,9	1,8	2,3	2,0

a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år.

b) Private byerhverv omfatter sektorerne fremstilling, service samt bygge og anlæg.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Figur II.1 Bidrag til BNP-vækst fra indenlandsk efterspørgsel og nettoeksport

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Beskedent overskud på betalingsbalancen

Den kraftige stigning i importen medfører, at overskuddet på betalingsbalancen reduceres til ca. 7 mia. kr. i 1997 fra 16 mia. kr. sidste år. Eksportfremgangen i 1998 og 1999 kombineret med en mere behersket importvækst betyder, at overskuddet forventes fastholdt, omend det fortsat vil være beskedent set i forhold til størrelsen af udenrigshandlen. Overskuddet i 1998 ventes at blive på niveau med overskuddet i år, mens der forudses et overskud på knap 10 mia. kr. i 1999.

Ledigheden nærmer sig 200.000 i 1999

Ledigheden falder til ca. 220.000 personer i 1997. Der ventes en stigning i beskæftigelsen på ca. 25.000 personer i løbet af 1998 og 1999, hovedsageligt inden for de private serviceerhverv. Da der samtidig kun ventes en beskedent stigning i arbejdsstyrken, falder ledigheden til omkring 200.000 personer i 1999, svarende til godt 7 pct. af arbejdsstyrken.

Forbedring af de offentlige finanser

For første gang siden midtfirserne bliver der overskud på den offentlige saldo i 1997. Den økonomiske fremgang og den ekstraordinære ATP-indbetaling betyder, at overskuddet stiger i 1998 til trods for de skattelettelser, der følger af den afsluttende indfasning af skattereformen. Den fortsat pæne vækst vil - under forudsætning af uændret finanspolitik - give en yderligere forbedring på det offentlige budget i 1999.

Risici

Prognosen tegner generelt et lyst billede af den danske økonomi. Der er imidlertid grund til at fremhæve, at en mindre gunstig udvikling end ventet på et eller flere centrale områder kan give problemer. Der er betydelig usikkerhed knyttet til lønudviklingen. Det ventes, at faldet i ledigheden vil være foreneligt med lønstigningstakter på knap 4½ pct. i 1998 og 1999. Dette er noget mindre, end hvad de historiske erfaringer ville tilsige givet udviklingen i bl.a. ledighed og priser. Det vurderes imidlertid, at de lønmodererende virkninger af de seneste års arbejdsmarkedsreformer endnu ikke har vist sig fuldt ud. Større lønstigninger end de ventede 4½ pct. vil bl.a. resultere i en dårligere beskæftigelses- og betalingsbalanceudvikling. Et andet risikomoment knytter sig til boligmarkedet. Den stærke stigning i boligpriserne siden 1993 har indsnævret forskellen mellem byggeomkostninger og boligpriser og har samtidig forøget den private sektors formue betydeligt. På baggrund heraf er boliginvesteringerne og forbrugskvoten steget markant. I prognosen forudsættes det, at kontantprisstigningstakten vil aftage mærkbart i 1998 og 1999. Hvis dette ikke sker, er der en anselig risiko for, at forbruget og boliginvesteringerne vil stige uholdbart stærkt.

Ændringer i forhold til sidst

I forhold til *Dansk økonomi, forår 1997* er den indenlandske efterspørgsel i 1997 blevet opjusteret markant, hovedsageligt som følge af et stærkt voksende privat forbrug. Eksportvæksten er derimod nedrevideret lidt. Alt i alt er der sket en opjustering af den samlede efterspørgsel, men da importskønnet samtidig er oprevideret, er skønnet for BNP-væksten uændret. Endvidere er inflationsskønnet for 1997 blevet nedjusteret. BNP-væksten er opjusteret med ½ pct.point i 1998 og uændret i 1999. Eksporten i 1998 og 1999 vurderes mere positivt end i foråret, bl.a. pga. faldet i den effektive kronekurs og en lidt mere optimistisk vurdering af væksten i udlandet. I 1998 og 1999 forventes også

højere vækst i erhvervsinvesteringerne og det offentlige forbrug, mens væksten i det private forbrug og de offentlige investeringer til gengæld er nedjusteret. Den lidt mere positive vurdering af den økonomiske vækst indebærer et lavere ledighedsskøn og et større offentligt budgetoverskud.

Prognosegrundlaget

Prognosen er udarbejdet med anvendelse af en ny version af den makroøkonomiske model SMEC og de senest tilgængelige statistiske oplysninger.¹ De centrale forudsætninger for prognosen fremgår af tabel II.2. Nationalregnskabet foreligger for første halvår af 1997, mens en række indikatorer rækker ind i andet halvår af 1997. Forløbet gennem 1997 indebærer naturligt en række justeringer i forhold til en ren modelbaseret fremskrivning.² Prognosen er udarbejdet med basis i nationalregnskabet opgjort i 1980-priser. Fremover vil nationalregnskabet blive opgjort i 1990-priser. Overgangen er behandlet i appendiks.

Tabel II.2 Centrale forudsætninger for prognosen

	1996	1997	1998	1999
Realvækst i aftagerlande (pct.)	2,2	2,5	2,7	2,6
Vækst i udlandets lønomkostninger pr. time (pct.)	4,1	3,3	3,5	3,5
Ændring i den effektive kronekurs (pct.)	-1,0	-3,0	-0,2	0,5
Gennemsnitlig obligationsrente (pct. p.a.)	7,1	6,4	6,3	6,3
Timeproduktivitetsvækst i private byerhverv (pct.)	0,9	1,9	2,1	1,9
Ændring i arbejdsstyrke (1.000 personer)	-16	24	5	0

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, AIECE-institutter, Swedish Employers' Confederation, *Wages and total Labor Costs for Workers*, Stockholm, Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, oplysninger fra Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

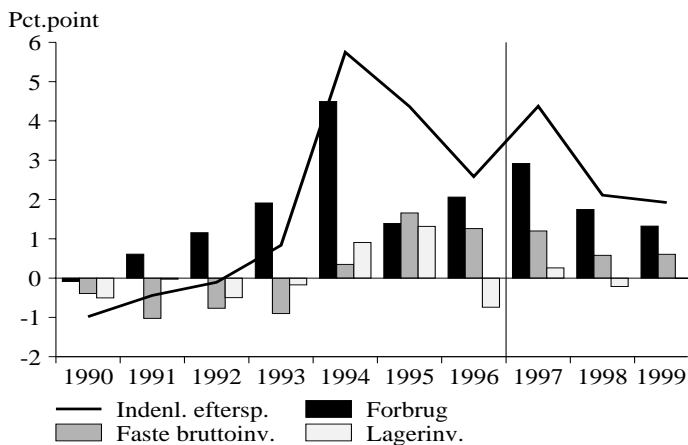
- 1) En dokumentation af den nye SMEC-version vil foreligge omkring den 1. februar 1998 i Det økonomiske Råds sekretariats arbejdspapirserie.
- 2) Nærmere oplysninger om de konkrete justeringer kan fås ved henvendelse til Det økonomiske Råds sekretariat.

II.2 Indenlandsk efterspørgsel

Høj, men aftagende vækst i indenlandsk efterspørgsel

Den indenlandske efterspørgsel stiger i 1997 med ca. 4½ pct., jf. figur II.2 og tabel II.3. Det private forbrug samt erhvervs- og boliginvesteringerne vokser stærkt, men der er også en pæn vækst i det offentlige forbrug. Der ventes en mindre stærk vækst i den indenlandske efterspørgsel i 1998 og 1999.

Figur II.2 Bidrag til vækst i indenlandsk efterspørgsel fra forbrug, faste bruttoinvesteringer og lagerinvesteringer

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Tabel II.3 Indenlandsk efterspørgsel opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Bidrag til mængdestigning i indenlandsk efterspørgsel			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----				----- Pct.point -----			
Privat forbrug	544,0	2,6	3,9	2,8	2,3	1,5	2,2	1,6	1,3
Offentligt forbrug	255,3	2,4	2,7	0,7	0,0	0,6	0,7	0,2	0,0
Offentlige investeringer	22,3	9,7	-3,5	-13,0	0,0	0,2	-0,1	-0,3	0,0
Boliginvesteringer	33,7	8,7	7,7	7,2	9,3	0,3	0,2	0,2	0,3
Erhvervsinvesteringer	112,9	6,9	8,4	4,8	2,2	0,8	1,0	0,6	0,3
Lagerændringer ^a	1,3	-0,7	0,3	-0,2	0,0	-0,7	0,3	-0,2	0,0
Indenlandsk efterspørgsel i alt	969,4	2,6	4,4	2,1	1,9	2,6	4,4	2,1	1,9

a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til indenlandsk efterspørgsel det foregående år.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

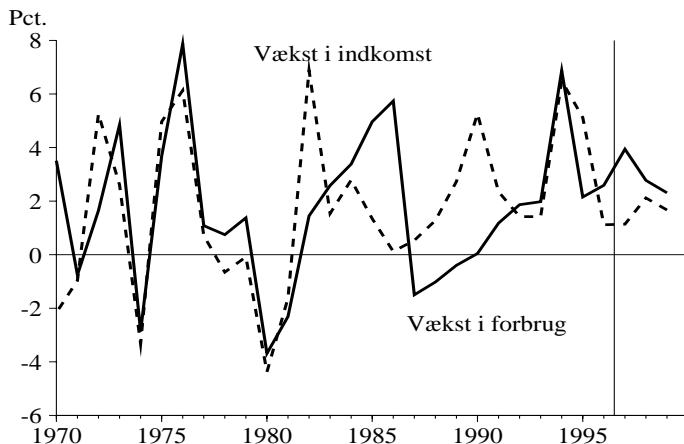
Det private forbrug stiger stærkt i år

Det private forbrug stiger knap 4 pct. i indeværende år på trods af en afdæmpet vækst i de disponible indkomster, jf. figur II.3. Det betyder, at forbrugskvoten går kraftigt i vejret, hvilket bl.a. skyldes stigningen i den private sektors formue, jf. figur II.4. Formuestigningen kan især henføres til de stærkt stigende boligpriser.

Forbruget afdæmpes i 1998 og 1999

I 1998 og 1999 ventes en mere behersket stigning i forbrugskvoten, bl.a. fordi boligprisstigningstakten ventes at aftage. Da de disponible indkomster vokser pænt, er der dog udsigt til en fremgang i det private forbrug på knap 3 pct. i 1998 og ca. 2¼ pct. i 1999. Stigningen i de disponible indkomster kan tilskrives den forholdsvis høje produktionsvækst og - i 1998 - de skattelettelser, der følger af den afsluttende indfasning af skatte-reformen.

Figur II.3 Vækst i forbrug og indkomst

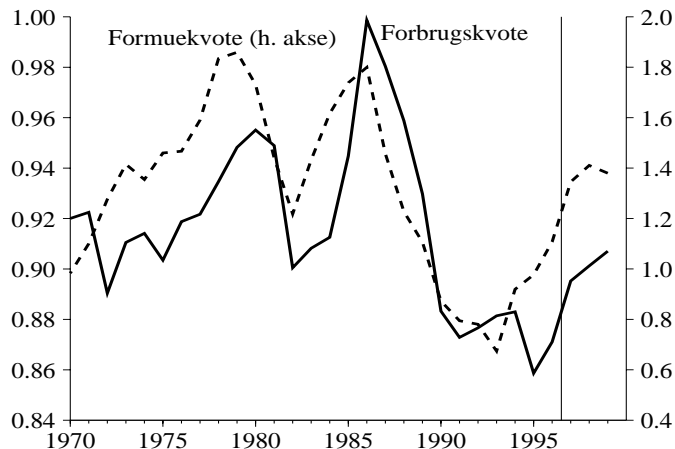

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Forbrugsdæmpende indgreb har beskedne effekt

Med henblik på at afdæmpe det private forbrug er der i folkettinget opnået enighed om at opkræve en ekstraordinær ATP-indbetaling i 1998 på 1 pct. af lønsummen. Det er usikkert, hvor meget dette indgreb vil reducere forbrugsefterspørgslen. For det første vil ATP-indbetalingen ikke reducere forbrugernes livsindkomst, idet de kan se frem til at få pengene (inkl. renter) tilbage igen på et senere tidspunkt. For det andet kan mange husholdninger neutralisere indbetalingens likviditetsbegrænsende virkning ved at reducere anden opsparing eller ved at optage lån. Det skønnes, at ATP-indbetalingen vil reducere det private forbrug med ca. 1½ mia. kr. i 1998, svarende til at realvæksten i det private forbrug afdæmpes med godt ¼ pct.point. Baggrunden for dette skøn er, at en del forbrugere vil være ude af stand til at reducere deres opsparing eller optage lån, og ATP-indbetalingen vil derfor mindske deres likviditet og forbrug. Den midlertidige forhøjelse af stempelafgiften vurderes også at ville reducere det private forbrug i 1998 en anelse.

Figur II.4 Forbrugs- og formuekvote

Anm.: Forbrugskvoten angiver det samlede forbrugs andel af disponibel indkomst. SMEC's indkomst- og forbrugsdefinition er anvendt, jf. noterne til bilagstabel II.5. Formuekvoten angiver den samlede private formue målt i forhold til disponibel indkomst. Formuen er beregnet som summen af finansiel-, bolig og bilformue, men ekskl. pensionsformuen, jf. i øvrigt Det økonomiske Råds sekretariat (1994): *SMEC - modeldokumentation og beregnede virkninger af økonomisk politik*.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

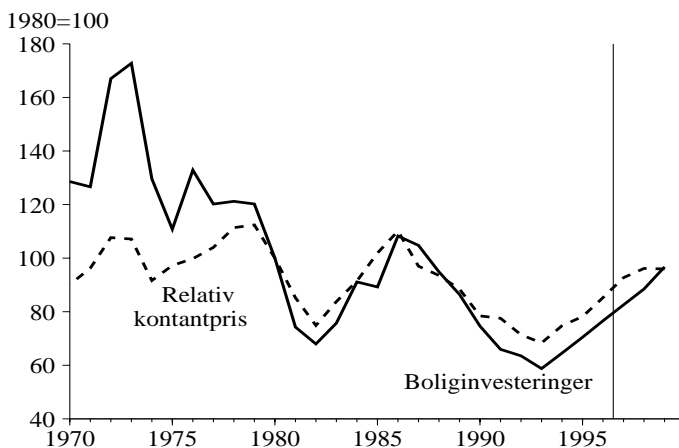
Fortsat vækst i bilkøbet

Bilkøbet vokser godt 5 pct. i år og bidrager herved med godt ¼ pct.point til den samlede vækst i privatforbruget. På baggrund af forholdsvis lave finansieringsomkostninger og fremgang i de disponible indkomster ventes bilkøbet at stige med ca. 2 pct. i 1998 og ca. 3 pct. i 1999. Forårets forlig om en forøgelse af bilafgifterne dæmper bilkøbet, men loven om periodisk syn af personbiler, der træder i kraft 1. januar 1998, må formodes at trække i modsat retning.

Kraftig stigning i kontantpriser i 1997 men fald i støttet boligbyggeri

Kontantpriserne på boliger er vokset stærkt siden 1993, hvilket især kan henføres til faldende renter og vækst i de disponible indkomster. Kontantprisstigningerne har reduceret forskellen mellem omkostningerne ved at opføre nye boliger og prisen på eksisterende boliger. Boliginvesteringerne er derfor steget betydeligt i de senere år, jf. figur II.5. I 1997 ventes kontantprisstigningstakten at blive ca. 11 pct. og væksten i boliginvesteringerne ca. 8 pct. At boliginvesteringerne ikke stiger stærkere skyldes, at der sker et markant fald i det støttede boligbyggeri som følge af regeringens bestræbelser på at undgå overophedning i bygge- og anlægssektoren.

Figur II.5 Boliginvesteringer og relativ kontantpris

Anm.: Den relative kontantpris er beregnet som forholdet mellem kontantprisen (prisen på eksisterende boliger) og byggeomkostningerne på nybyggede boliger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Prisstigningstakten på boliger afdæmpes i 1998 og 1999

Det ventes, at kontantprisstigningstakten vil aftage til henholdsvis ca. 7 pct. og ca. 2½ pct. i 1998 og 1999. Det skyldes dels, at der ventes uændret renteniveau i prognoseperioden, dels den indsnævrede forskel mellem byggeomkostninger og boligpriser. Omvendt vil forhøjelsen af grænsen for betaling af den høje lejeværdisats forøge boligpriserne en anelse. Den reducerede forskel mellem byggeomkostninger og boligpriser bevirker, at der vil være en fortsat høj, men aftagende vækst i de private boliginvesteringer i 1998 og 1999. I 1998 holdes de samlede boliginvesteringer ligesom i år nede af et betydeligt fald i det støttede byggeri. Der er forudsat uændret støttet byggeri i 1999, og væksten i de samlede boliginvesteringer tiltager derfor.

Stor fremgang i investeringerne i 1997

Erhvervsinvesteringerne stiger med ca. 8½ pct. i 1997 og yder dermed et betydeligt bidrag til den kraftige vækst i den indenlandske efterspørgsel. Det er især materielinvesteringerne, der er steget stærkt, mens investeringerne i bygninger og anlæg har været mere afdæmpet, jf. tabel II.4. I 1996 var billedet omvendt.

Tabel II.4 Investeringer opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Bidrag til mængdestigning i investeringer			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----				----- Pct.point-----			
Offentlig sektor	22,3	9,7	-3,5	-13,0	0,0	1,1	-0,4	-1,4	0,0
Boliger	33,7	8,7	7,7	7,2	9,3	1,4	1,3	1,2	1,7
Erhvervsinvesteringer	112,9	6,9	8,4	4,8	2,2	4,4	5,7	3,2	1,5
Materiel	75,1	4,6	10,4	4,4	3,4	2,1	4,8	2,1	1,6
Bygninger	37,9	12,3	4,2	5,6	-0,5	2,3	0,9	1,1	-0,1
Lagerændringer ^a	1,3	-4,1	1,4	-1,1	-0,0	-4,1	1,4	-1,1	-0,0
Investeringer i alt	170,2	2,9	8,0	1,9	3,2	2,9	8,0	1,9	3,2

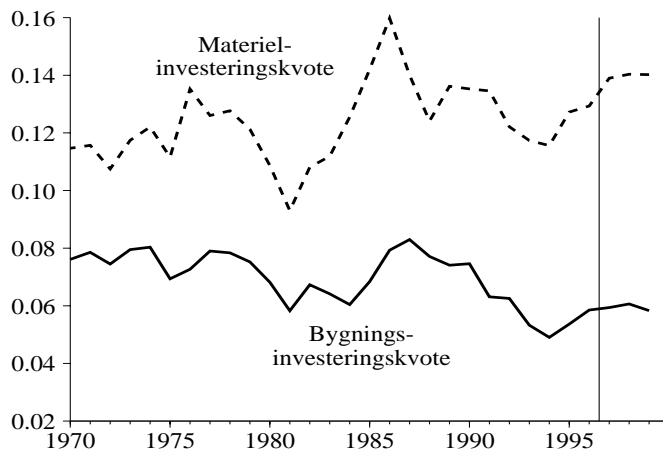
a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til "Investeringer i alt" i det foregående år.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Investeringsvæksten ventes at aftage i 1998 og 1999

Den stærke fremgang i materielinvesteringerne har bragt materielinvesteringkvoten op på et forholdsvist højt niveau, jf. figur II.6. På baggrund af vækstudsigterne og det forholdsvis lave renteniveau ventes kvoten at forblive på dette niveau i 1998 og 1999. Dette indebærer, at materielinvesteringerne vokser mindre stærkt i fremskrivningsårene end i 1997. Bygge- og anlægsinvesteringerne ventes at vokse lidt stærkere i 1998 end i år, mens der ventes et lille fald i 1999. Faldet i 1999 kan tilskrives, at der er udsigt til et stort fald i bygge- og anlægsinvesteringerne i energisektoren i dette år. Også investeringerne i Øresundsforbindelsen vil i såvel 1998 som 1999 være betydeligt mindre end tidligere. Lagerinvesteringerne har i de seneste år ydet betydelige bidrag - positive og negative - til den økonomiske vækst. Dette er ikke tilfældet i år og ventes heller ikke at ske i fremskrivningsårene, idet lagerændringerne skønnes at blive beskedne.

Figur II.6 Materiel- og bygningsinvesteringkvoter i den private sektor

Anm.: Materielinvesteringkvoten er defineret som materielinvesteringerne i forhold til BFI. Bygningsinvesteringkvoten er defineret analogt.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Ret stærk vækst i offentligt forbrug i 1997

Båret af en vækst i den offentlige beskæftigelse på 23.000 personer stiger det offentlige forbrug med ca. 2¾ pct. i 1997. De offentlige investeringer falder derimod med ca. 3½ pct. Ifølge regeringens politik vil der ske et stærkt fald i de offentlige investeringer i 1998, og samtidig vil væksten i det offentlige forbrug afdæmpes betydeligt. Der forudsættes nulvækst i den offentlige beskæftigelse og de offentlige investeringer i 1999, jf. afsnit II.5.

II.3 Eksport, import og betalingsbalance

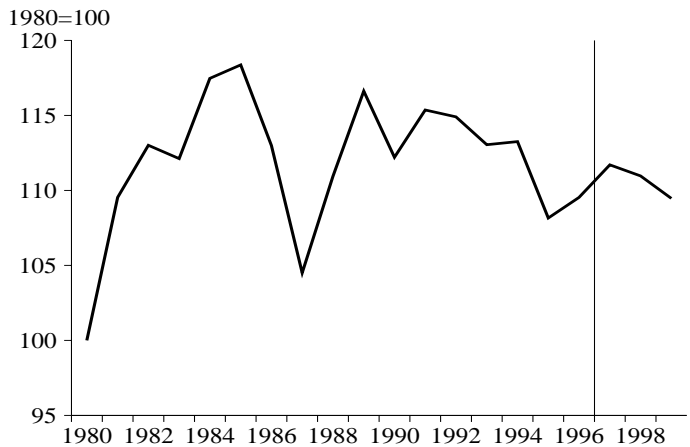
Fortsat overskud på betalingsbalancen

Den kraftige vækst i den indenlandske efterspørgsel har i 1997 medført en markant stigning i importen. Samtidig har væksten i udlandet og faldet i den effektive kronekurs givet en vis eksportfremgang, men samlet set er vare- og tjenestebalancen blevet forringet. Der er dog fortsat et lille overskud på betalingsbalancens løbende poster. Den forventede afdæmpning i den indenlandske efterspørgsel i 1998 og 1999 vil medføre en aftagende vækst i importen. Væksten i udlandet vil i de nærmeste år bidrage til, at eksporten kan holdes oppe til trods for en forringelse af konkurrenceevnen som følge af en kraftigere lønudvikling end i udlandet. En beskeden forbedring af betalingsbalancen kan derfor forventes.

Konkurrenceevne forbedres i 1997 men forværres i 1998 og 1999

Udviklingen i den amerikanske dollar og det britiske pund har i 1997 medført en betydelig depreciering af kronen, således at lønkonkurrenceevnen er blevet forbedret, selvom lønstignings-takten har været højere i Danmark end i udlandet. I 1998 og 1999 forventes de danske lønstigninger fortsat at ligge over udlandets, således at lønkonkurrenceevnen i disse år forværres, idet den effektive kronekurs antages at være stort set uændret. Samlet forbedres lønkonkurrenceevnen med ca. 2 pct. i 1997 og forventes forværret med omkring 1 pct. om året i 1998 og 1999, jf. figur II.7 og tabel II.5.

Figur II.7 Lønkonkurrenceevne

Anm.: En stigning i lønkonkurrenceevnen angiver en forbedring. Se i øvrigt noterne til tabel II.5.

Kilde: Se tabel II.5.

Gunstig økonomisk udvikling i udlandet

De seneste års afmatning i Sverige og flere vigtige central-europæiske samhandelspartnere, herunder specielt Tyskland, er afløst af en mere gunstig økonomisk udvikling, mens den høje vækst fortsætter i USA, jf. kapitel I. Den samlede vækst hos aftagerlandene ventes at blive godt 2½ pct. om året i perioden 1997-99 mod godt 2 pct. i 1996.

Pæn stigning i industrieksporten

På baggrund af konkurrenceevneforbedringen og den øgede vækst i udlandet er industrieksporten steget pænt i 1997. I takt med den forventede konkurrenceevneforværring vil væksten i industrieksporten falde i 1998 og 1999 til knap 5 pct. pr. år fra 6 pct. i 1997, jf. tabel II.6.

Tabel II.5 Lønkonkurrenceevne

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----							
Stigning i lønomkostninger pr. time								
udland	4,9	3,0	3,1	3,4	4,1	3,3	3,5	3,5
indland	2,8	2,6	3,1	3,9	3,9	4,3	4,4	4,4
Ændring i relativ løn ^a	2,1	0,4	0,0	-0,4	0,3	-1,0	-0,9	-0,9
Ændring af effektiv kronekurs ^b	2,4	2,0	-0,1	4,1	-1,0	-3,0	-0,2	0,5
Ændring i lønkonkurrenceevne ^c	-0,3	-1,6	0,2	-4,5	1,3	2,0	-0,7	-1,4

a) Lønstigningstakt i udlandet fratrukket lønstigningstakt i Danmark. Et positivt tal angiver en forbedring af konkurrenceevnen. For beregning af lønstigningstakt i udlandet henvises til bilagstabel I.2, note g).

b) Beregning vha. konkurrenceevnevægtene i bilagstabel I.2. Et positivt tal indikerer en stigning i kronens værdi og bidrager til en forværring af konkurrenceevnen.

c) Ændring i den relative løn fratrukket ændringen i den effektive kronekurs. Et positivt tal indebærer en forbedring af konkurrenceevnen.

Anm.: Lønomkostninger omfatter både direkte og indirekte omkostninger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, Swedish Employers' Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, Stockholm, oplysninger fra Nationalbanken og egne beregninger.

Tabel II.6 Eksport opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Prisstigning			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----				----- Pct. -----			
Industrivarer	184,3	0,5	6,0	5,0	4,7	0,7	2,6	1,8	1,5
Landbrugsvarer	79,7	-2,3	1,0	2,7	2,0	3,4	1,6	-1,1	0,8
Energi	14,4	18,4	5,0	9,5	13,3	28,8	10,5	-2,0	2,0
Skibe, fly mv.	5,4	5,6	1,0	1,0	1,0	0,2	2,0	2,0	2,0
Søfart mv.	45,6	8,8	2,0	4,0	4,0	1,0	6,4	4,0	2,2
Turisme	21,4	-5,1	-2,5	2,0	2,0	2,2	2,5	2,8	2,5
Eksport i alt	350,8	2,3	3,5	4,5	4,6	1,2	3,3	1,2	1,1

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Lille fremgang i landbrugs-eksporten

Landbrugets positive bidrag til eksporten i 1997 dækker først og fremmest over gunstige afsætningsmuligheder for svinekød på det europæiske marked som følge af den reducerede produktion i Holland forårsaget af svinepest. Eksporten af oksekød er også steget. Knap så lyse afsætningsforhold på andre områder betyder dog, at den samlede vækst i landbrugseksporten forbliver forholdsvis behersket i 1997 på 1 pct. I 1998 og 1999 forventes en lille fremgang i landbrugseksporten.

Fortsat vigtig energiexport

Den forventede vækst i energiproduktionen i Nordsøen er fortsat pæn, hvilket muliggør en stor energiexport. Væksten i energiexporten vil imidlertid blive mere behersket end den ekstraordinært høje i 1996, hvor mangel på nedbør i Norge affødte en stor eksport af el. Energiexporten har fra 1996 været større end energiimporten, jf. tabel II.6 og II.7. Uden den positive og stigende nettoeksport af energi ville overskuddet på betalingsbalancen være tæt på at forsvinde fra 1997.

Stigning i eksportpriser over den indenlandske inflation

Selvom energipriserne vokser betydeligt langsommere på grund af en faldende pris på olie, er stigningstakten i de samlede eksportpriser højere i 1997 end i 1996 og overstiger den indenlandske inflation. De højere eksportpriser skal ses i lyset af deprecieringen af kronen i 1997 og de meget lave stigninger i 1996. Svækkelsen af kronen medfører, at eksportørerne på kort sigt kan sætte prisen op uden at tabe markedsandele. Stigningstakten i eksportpriserne forventes at blive mindre i 1998 og 1999.

Normal importvækst

Importen følger grundlæggende den samlede efterspørgsel og stiger derved betydeligt i 1997 og mere behersket i 1998 og 1999, jf. tabel II.7. Specielt bidrager import af råvarer og varer til forbrug og investering til den store stigning. Deprecieringen af kronen slår i 1997 generelt igennem på importpriserne, der stiger væsentligt mere end i 1996. I de kommende år ventes importprisstigninger på omkring 2 pct.

Tabel II.7 Import opdelt på underkomponenter

	Årets priser	Mængdestigning				Prisstigning			
	1996	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----				----- Pct. -----			
Landbrugsvarer	29,4	5,4	4,8	4,7	3,1	1,8	1,7	2,0	2,0
Varer til forbrug og investeringer	118,6	5,5	7,4	3,1	3,4	-0,9	1,4	1,7	1,7
Råvarer	84,5	-2,4	8,4	4,9	3,5	-2,1	2,1	3,0	2,0
Energi	12,8	0,4	2,6	-2,2	3,5	15,9	10,0	-2,0	2,0
Skibe, fly mv.	3,9	-3,9	15,2	0,2	0,2	1,5	2,0	2,5	3,0
Søfart mv.	33,6	6,8	10,6	3,6	3,6	4,9	10,0	4,0	2,0
Turisme	23,5	-6,3	5,1	3,8	3,3	6,9	6,2	2,5	2,5
Import i alt	306,3	2,1	7,2	3,4	3,4	0,8	3,6	2,5	2,0

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Forværring af varebalancen i 1997

Overskuddet på varebalancen reduceres med godt 3 mia. kr. i 1997. Faldet kan tilskrives den markante stigning i importmængden, idet import- og eksportpriser stiger med nogenlunde samme takt i 1997. Overskuddet forventes at stige svagt i 1998 og 1999, jf. tabel II.8.

Overskud på tjenestebalancen halveret

Overskuddet på tjenestebalancen, som omfatter søfart mv. og turisme, mere end halveres i 1997 og ventes at forblive under 5 mia. kr. i fremskrivningsperioden. Faldet i overskuddet dækker ligeligt over en stor stigning i turistimporten og en mindre vækst i søtransporteksporten.

Lille overskud på betalingsbalancen

Forværringen af vare- og tjenestebalancen med knap 10 mia. kr. i 1997 betyder, at overskuddet på betalingsbalancens løbende poster falder i 1997 til ca. 7 mia. kr. Grunden hertil er den stærke stigning i importmængden. Afdæmpningen i den indenlandske efterspørgsel i de følgende år betyder, at overskuddet kan opretholdes, omend det er beskedent. Det svagt stigende overskud dækker over, at eksportmængden vokser kraftigere end importmængden, mens eksport- og importpriser udvikler sig mere parallelt.

Tabel II.8 Betalingsbalance og udlandsgæld

	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----			
Varebalance	34,6	31,3	32,4	35,6
Tjenestebalance	9,9	3,8	4,0	4,3
Nettorenter	-26,7	-24,9	-24,7	-24,3
Øvrige poster ^a	-1,5	-3,3	-5,6	-6,5
Løbende poster i alt	16,4	6,9	6,9	9,1
Løbende poster i pct. af BNP	1,6	0,6	0,6	0,8
Gæld til udlandet ultimo	256,7	249,8	242,9	233,8
Gns. forrentningsprocent på udlandsgæld	10,1	10,1	10,1	10,1
Bytteforholdsændring i pct.	0,3	-0,3	-1,3	-0,8

a) Inkl. en række andre transfereringer over landets grænser, herunder FEOGA og en korrektion vedrørende samhandlen med Færøerne og Grønland, idet vare- og tjenestebalancen opgøres for Danmark, hvorimod betalingsbalancen (den officielle saldo) opgøres for hele riget.

Anm.: De seneste revisioner af betalingsbalancesaldoen for 1996 er rent teknisk modkorrigeret i "Øvrige poster".

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

II.4 Beskæftigelse, løn og priser

Kraftig stigning i beskæftigelsen i 1997

Beskæftigelsen stiger med ca. 50.000 personer i 1997, jf. tabel II.9. Den offentlige sektor tegner sig for knap halvdelen af fremgangen, idet den offentlige beskæftigelse vokser med 23.000 personer, først og fremmest pga. stigende beskæftigelse i kommunerne. Opgangen i den private beskæftigelse er koncentreret omkring de serviceydende erhverv, hvor beskæftigelsen for tredje år i træk går op med ca. 20.000 personer. Båret af den fortsatte aktivitetsfremgang er der også en pæn stigning i bygge- og anlægssektorens beskæftigelse. Den voksende industrieksport er medvirkende til, at beskæftigelsen i fremstillingssektoren stiger lidt i 1997 efter tilbagegangen sidste år.

Tabel II.9 Arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed

	1996	1996	1997	1998	1999
	----- 1.000 personer -----				
	Niveau	----- Ændring -----			
Arbejdsstyrke	2793	-16	24	5	0
Beskæftigelse	2548	27	50	17	6
Fremstillingssektor	374	-4	3	0	0
Servicesektor	939	19	18	8	4
Bygge- og anlægssektor	202	-2	4	2	1
Privat beskæftigelse i øvrigt	244	0	2	0	0
Offentligt ansatte	788	14	23	7	0
Registrerede ledige	246	-43	-26	-12	-6
	---- 1.000 personer i niveau ---				
Registrerede ledige		246	220	208	202
Orlov		63	45	43	43
Efterløn og overgangsydelse		165	168	170	173
	----- Pct. -----				
Ledighedsprocent		8,8	7,8	7,4	7,2

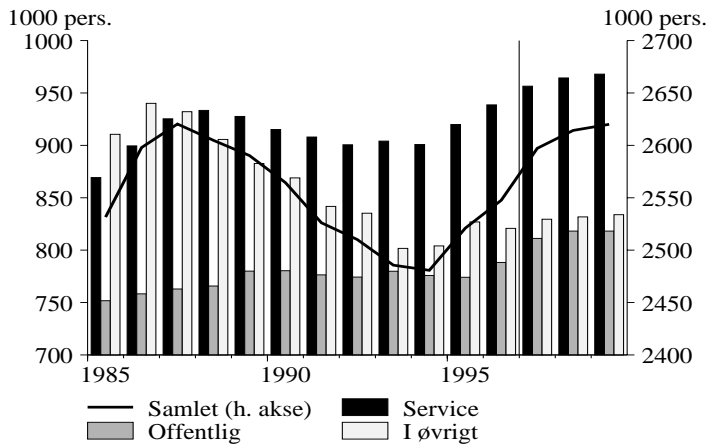
Anm.: Erhvervsopdelingen i SMEC afviger fra opdelingen i Nationalregnskabet. I "Privat beskæftigelse i øvrigt" indgår landbrug, energi mv. Fremstillingssektoren er mindre end i Nationalregnskabet; eksempelvis tilhører fødevarerindustrien landbrugssektoren i SMEC.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, Statistiske Efterretninger, *Befolkning og valg* samt egne beregninger.

Mere afdæmpet fremgang i 1998 og 1999

Det ventes, at beskæftigelsen vil stige med ca. 23.000 personer i de næste to år, fordelt med 17.000 i 1998 og 6.000 i 1999. Det betyder, at beskæftigelsen i 1999 vil blive på niveau med rekordåret 1987, jf. figur II.8. Den offentlige beskæftigelse ventes i overensstemmelse med regeringens skøn at stige med 7.000 personer i 1998, mens der er forudsat uændret offentlig beskæftigelse i 1999. Fremgangen i den private beskæftigelse vil fortsat være stærkest i serviceerhvervene, men også i bygge- og anlægssektoren ventes en mindre stigning. Derimod ventes der ingen fremgang i fremstillingssektorens beskæftigelse.

Figur II.8 Beskæftigelse

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Arbejdsstyrken vokser en del i år men ikke fremover

Det er ikke kun beskæftigelsen, der vokser kraftigt i 1997. Arbejdsstyrken stiger med knap 25.000 personer, bl.a. fordi antallet af personer på orlov falder med næsten 20.000. Udviklingen i beskæftigelsen og arbejdsstyrken indebærer, at ledigheden reduceres med ca. 25.000 personer i 1997 til et niveau på ca. 220.000. Det antages på baggrund af den demografiske udvikling og ændringer i antal personer på orlov, efterløn og overgangsydelse, at arbejdsstyrken vil vokse med ca. 5.000 personer i 1998 og være uændret i 1999. Det skal understreges, at det er forbundet med stor usikkerhed at skønne over udviklingen i arbejdsstyrken. Ikke blot er det svært at forudsige tilgangen til de nævnte arbejdsmarkedspolitiske ordninger, men ofte forklarer denne tilgang og de demografiske forskydninger kun en mindre del af arbejdsstyrkeudviklingen, bl.a. fordi konjunkturerne og ændringer i de arbejdsmarkedspolitiske regler også kan påvirke arbejdsudbuddet.

Ledigheden falder til omkring 200.000 i 1999

Den ventede svage stigning i arbejdsstyrken kombineret med den noget større fremgang i beskæftigelsen betyder, at ledigheden reduceres med knap 20.000 personer i løbet af 1998 og 1999 og ender omkring 200.000, svarende til godt 7 pct. af arbejdsstyrken.

En del ledige står reelt ikke til rådighed for arbejdsmarkedet

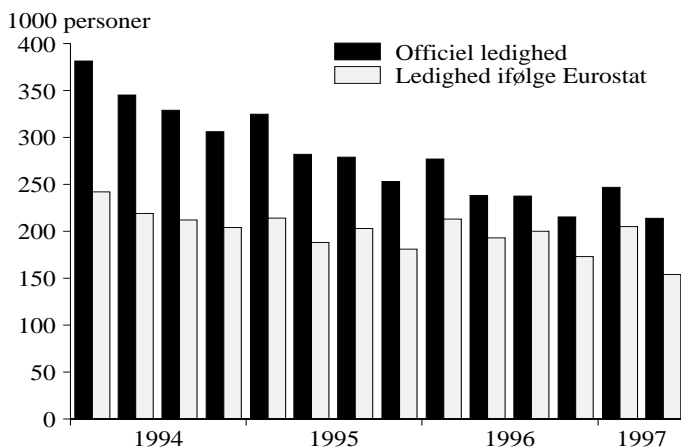
Den officielle registrerede ledighed opgøres i Danmark som antallet af dagpengemodtagere og ledige kontanthjælpsmodtagere. Arbejdsløse er ifølge Eurostats retningslinier kun reelt ledige, hvis de aktivt har søgt arbejde inden for de sidste fire uger og kan tiltræde beskæftigelse i løbet af to uger. Forskellen mellem antal ledige opgjort efter de to definitioner er i de seneste år snævret ind, jf. figur II.9. Indsnævringen kan skyldes de stramminger, der har været indeholdt i de seneste års arbejdsmarkedsreformer. Men indsnævringen skal også ses på baggrund af de forbedrede konjunkturer, der kan have tilskyndet ledige og personer uden for arbejdsstyrken til at være mere aktivt jobsøgende, hvorved flere vil kunne optræde som arbejdsløse ifølge Eurostats retningslinier. Endelig kan den forholdsvis store forskel mellem de to opgørelsesmetoder i 1994 skyldes, at en del ledige stod over for at skulle på orlov eller overgangsydelse og således ikke var aktivt jobsøgende. Uanset hvad indsnævringen skyldes, er der dog fortsat et betydeligt antal personer, der modtager godtgørelse som arbejdsløse uden - ifølge Eurostats definition - at stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Nærmere undersøgelser viser, at 26 pct. af dagpengemodtagerne og 56 pct. af kontanthjælpsmodtagerne reelt ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet.³

Lønstigningerne i 1997

Stigningen i de samlede lønomkostninger ventes at blive ca. 4¼ pct. i år, hvilket er en stigning på knap ½ pct.point i forhold til 1996. Lønstigningerne har været stærkest inden for de serviceydende erhverv, hvor beskæftigelsesfremgangen også har været kraftigst. Derimod er lønudviklingen i bygge- og anlægssektoren på trods af meget lav ledighed forblevet afdæmpet. At de danske lønstigninger ikke har været højere under det igangværende opsving, kan bl.a. tilskrives de senere års arbejdsmarkedspolitiske reformer.

3) Jf. Dansk Arbejdsgiverforening: *Arbejdsmarkedspolitisk Agenda 16*, 1997.

Figur II.9 Den officielle ledighed og ledighed opgjort efter Eurostats retningslinier

Anm.: Tallene er ikke sæsonkorrigerede.

Kilde: Danmarks Statistik, 1997, Statistiske Efterretninger, *Arbejdsmarked og Nyt fra Danmarks Statistik*.

Strammere arbejdsmarked

I løbet af det seneste år er ledighedsprocenten faldet i samtlige amter undtagen Bornholms Amt. Faldet i ledigheden har typisk været stærkest i amter med et forholdsvist højt ledighedsniveau, og der er derfor sket en vis geografisk udjævning i ledigheden. Også inden for næsten alle fagområder er ledigheden blevet reduceret i det forløbne år, og der har været en tendens til en faglig udjævning i ledigheden. Antallet af a-kasser med meget lav ledighed er steget. I september 1997 var ledigheden således på eller under 5 pct. i ca. 35 pct. af a-kasserne mod knap 30 pct. i september 1996.

Flaskehalssituation skærpet men fortsat begrænset

Det høje aktivitetsniveau i økonomien har ifølge de regionale arbejdsmarkedsråd skærpet flaskehalssituationen på det private arbejdsmarked igennem 1997. Mangelproblemerne er dog fortsat af begrænset omfang. Rådene fremhæver bygge- og anlægsvirksomhed, jern- og metalindustrien samt reparationsvirksomhed som områder, hvor der kan udvikle sig mere udtalte

flaskehalsproblemer på lidt længere sigt. Disse områder følges derfor tæt, og der er iværksat flere flaskehalsforebyggende initiativer. Risikoen for mangelproblemer inden for reparationsvirksomhed hænger sammen med, at der fra 1. januar 1998 indføres tvunget syn af personbiler.

Usikkerhed omkring lønstigningerne i 1998 og 1999

Der skal i foråret 1998 indgås nye overenskomster for en stor del af arbejdsmarkedet. Den positive konjunkturudvikling betyder, at der er en risiko for, at overenskomstforhandlingerne og lønforhandlingerne på virksomhedsniveau resulterer i en betydelig forøgelse af lønstigningstakten. Denne risiko understreges af, at det nuværende ledighedsniveau i fortiden har været forbundet med væsentligt højere lønstigningstakter. På baggrund af bl.a. de seneste års arbejdsmarkedspolitiske reformer - hvis strukturforbedrende effekter endnu ikke har vist sig fuldt ud - vurderes det imidlertid, at lønstigningstakten vil forblive afdæmpet med et niveau på knap 4½ pct. i 1998 og 1999, jf. tabel II.10.

Lønstigninger over udlandets

Nødvendigheden af forholdsvis lave danske lønstigninger understreges af den afdæmpede lønudvikling i udlandet. De danske lønomkostninger stiger ca. 1 pct.point mere end i udlandet i 1997, hvilket også forventes at blive tilfældet i 1998 og 1999, jf. figur II.10. At de danske lønningerne stiger stærkere end i udlandet skal bl.a. ses på baggrund af, at konjunkturudviklingen i Danmark er mere positiv end i mange af vore samhandelslande. Udviklingen i lønkonkurrenceevnen påvirkes imidlertid også af ændringer i valutakursen. I perioden 1990-96 steg den effektive kronekurs med det resultat, at lønkonkurrenceevnen blev forværret, selvom de danske lønomkostninger steg mindre end udlandets. Omvendt betyder faldet i den effektive kronekurs i 1997, at lønkonkurrenceevnen forbedres mærkbart på trods af højere lønstigninger end i udlandet. Der kan imidlertid ikke påregnes et fortsat fald i den effektive kronekurs, og det er heller ikke sandsynligt, at den danske produktivitetsvækst igennem længere tid kan overstige udlandets. Det er derfor afgørende for konkurrenceevnen og beskæftigelsen, at de danske lønstigninger ikke vedbliver med at overstige udlandets.

Tabel II.10 Udvikling i lønomkostninger

	Procentvis stigning			
	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----			
Samlede lønomkostninger	3,9	4,3	4,4	4,4
bidrag fra direkte	3,9	4,1	4,1	4,4
bidrag fra indirekte	0,0	0,2	0,3	0,0
Enhedslønomkostninger ^a	2,7	2,4	2,3	2,4
Produktreal løn ^b	1,7	2,2	1,9	2,3
Realløn ^c	1,8	1,8	1,5	2,0

a) Samlede lønomkostninger deflateret med timeproduktiviteten i private byerhverv.

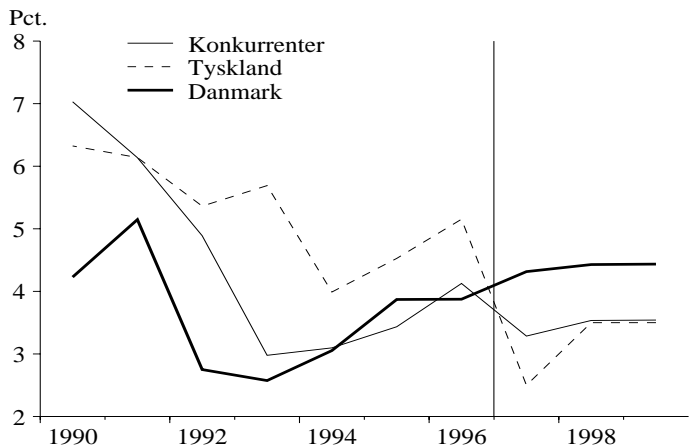
b) Samlede lønomkostninger deflateret med BFI-deflatoren i private byerhverv.

c) Lønnen deflateret med forbrugerprisdeflatoren.

Anm.: I 1997 og 1998 er arbejdsgivernes arbejdsmarkedsbidrag og de forhøjede bidrag til sygedagpenge samt kompensation for forhøjede miljøafgifter indregnet i de indirekte lønomkostninger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Figur II.10 Stigning i lønomkostninger i national valuta

Kilde: Bilagstabel I.2, kapitel I.

Fortsat afdæmpet vækst i forbrugerpriserne

Konjunkturudviklingen taget i betragtning er den danske inflation fortsat behersket. Forbrugerpriserne stiger i 1997 med ca. 2¼ pct., hvilket er en lille stigning i forhold til 1996, jf. tabel II.11. Importpriserne er steget noget stærkere, bl.a. som følge af faldet i den effektive kronekurs. De stigende importpriser er endnu ikke slået særlig stærkt igennem på forbrugerpriserne, men det ventes at ske i løbet af 1998, og bl.a. derfor ventes der en mindre opgang i inflationstakten. Også de øgede punkt-afgifter vil give et positivt inflationsbidrag næste år. Det ventes, at forbrugerprisstigningstakten vil aftage en anelse i 1999, bl.a. fordi inflationsbidraget fra stigninger i energiafgifterne mv., der følger af skattereformens grønne afgifter, bortfalder.

Tabel II.11 Udvikling i centrale prisindeks

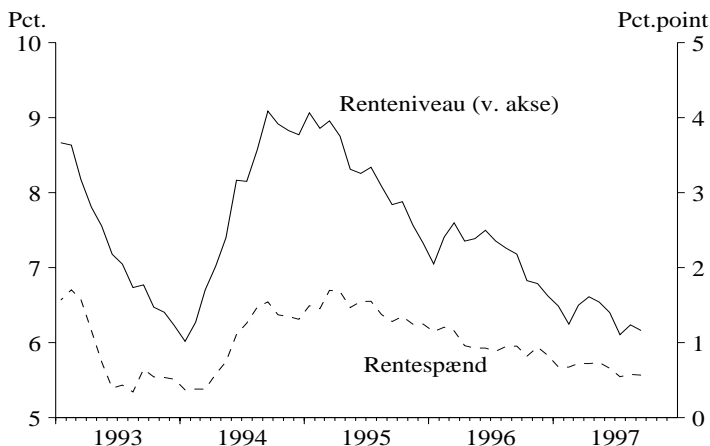
	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----			
Forbrugsdeflator	2,1	2,3	2,6	2,4
BNP-deflator	1,9	2,5	2,4	2,2
Importpriser	0,8	3,6	2,5	2,0
Eksportpriser	1,2	3,3	1,2	1,1
Kontantpris på bolig	9,9	11,2	6,8	2,4

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Rentespænd på ½ pct.point

Rentespændet til Tyskland er blevet indsnævret fra ca. 1¾ pct.point i foråret 1995 til ½ pct.point, hvor det synes at have stabiliseret sig, jf. figur II.11. Det ventes, at rentespændet vil forblive på ½ pct.point i 1998 og 1999. Da der heller ikke forudses store ændringer i det tyske renteniveau, regnes der med et dansk renteniveau på knap 6½ pct. i 1998 og 1999. Det er sandsynligt, at ØMU'en sættes i værk den 1. januar 1999. Såvel udvælgelsen af deltagerlande i foråret 1998 som selve opstarten med dannelse af en fælleseuropæisk centralbank kan få betydning for det danske rentespænd og renteniveau. Det ser i øjeblikket ud til, at de fleste EU-lande vil deltage i ØMU'en fra begyndelsen. Det er muligt, at en bred ØMU vil gøre den fælleseuropæiske valuta, euro'en, mindre stabil end D-marken og forøge det tyske renteniveau. Det er imidlertid ikke givet, at det danske renteniveau vil stige i takt med en sådan evt. opgang i det tyske renteniveau, idet danske værdipapirer kan blive relativt mere attraktive, hvis euro'en opfattes som en mindre stabil valuta end D-marken.

Figur II.11 Rentniveau og rentespænd

Anm.: Renteniveauet er den effektive rente på 10-årige statsobligationer. Rentespændet er renteniveauet i Danmark fratrukket renteniveauet i Tyskland.

Kilde: Oplysninger fra Danmarks Nationalbank.

II.5 De offentlige indtægter og udgifter

Overskud på den offentlige saldo efter otte års underskud

De seneste års opsving afspejles i de offentlige finanser ved en afdæmpet vækst i de offentlige udgifter, især til indkomstoverførsler, og pæne stigninger i de offentlige indtægter. Resultatet heraf er, at den offentlige saldo i 1997 bliver positiv efter otte år med underskud. Fra et underskud på knap 34 mia. kr. i 1993 bliver overskuddet på ca. 4½ mia. kr. i 1997. Alene siden sidste år er budgettet forbedret med godt 19 mia. kr. Overskuddet forventes med de givne finanspolitiske forudsætninger at kunne fastholdes i de kommende år, således at overskuddet vil blive omkring 20 mia. kr. i 1999, jf. tabel II.12.

Finanspolitiske antagelser

De finanspolitiske antagelser bag denne prognose følger i hovedtræk regeringen for 1997-1998, jf. Økonomiministeriet: *Økonomisk Oversigt, oktober 1997*. For 1997 afviger antagelserne for så vidt angår det offentlige forbrug, idet den historiske sammenhæng mellem offentlig beskæftigelse og offentligt nettovarekøb tilsiger et højere offentligt forbrug end forudsat af Økonomiministeriet. I forlængelse af finanslovsforslaget har regeringen fundet det nødvendigt at justere den økonomiske politik med nye aktivitetsbegrænsende initiativer, herunder et ekstraordinært pensionsbidrag til ATP i 1998 på 1 pct. af lønsummen og statslige besparelser på 2 mia. kr. De forskellige initiativer er indarbejdet i den aktuelle prognose. Efter aftale mellem regeringen, Venstre og Det Konservative Folkeparti er den ekstra ATP-indbetaling vedtaget i en anden form end den, der ligger til grund for Økonomiministeriets prognose, og indeholder i modsætning til sin oprindelige form ingen omfordeling. I nærværende prognose er der taget højde for dette forhold.

Højere udgifter skyldes stigning i den offentlige beskæftigelse

Stigningen i de offentlige udgifter fra 1996 til 1997 afspejler primært udviklingen i den offentlige beskæftigelse, der ventes at stige med 23.000 personer - mere end dobbelt så mange som oprindeligt budgetteret af regeringen. De offentlige investeringer steg kraftigt i 1996 som følge af indsatsen på regeringens prioriterede områder (dvs. børne-, ældre- og sundhedsområdet). Ifølge regeringens fremlagte politik er behovet for yderligere forbedringer nu mindre påkrævet, hvorved de offentlige investeringer kan falde betydeligt i 1997 og 1998. Faldet skal

også ses på baggrund af indførelsen af en 20 pct. afgift på statslige bygge- og anlægsinvesteringer med virkning fra andet halvår af 1997 og stoppet for nye tilsagn til offentligt støttet boligbyggeri. Opsvinget og en lav satsregulering betyder, at indkomstoverførslerne reelt vil falde. Specielt er faldet i dagpenge og udgifter til orlov stort. Endelig skal det bemærkes, at forholdsvis store indtægter fra kapitaloverførsler i 1997 påvirker posten "Renter m.m." i tabel II.12.

Tabel II.12 Den offentlige sektors indtægter og udgifter

	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----			
	Niveau	-----	Ændring	----
Personskatter m.m.	282,3	13,8	3,2	13,3
Selskabsskat	24,6	4,9	4,4	-0,1
Realrenteafgift	12,7	-0,7	-1,7	1,3
Afgifter m.m.	208,3	12,4	22,1	5,0
Indtægter i alt	527,9	30,4	28,0	19,4
Indkomstoverførsler	212,4	-1,2	2,4	5,1
Renter m.m.	37,6	-2,7	6,4	-2,8
Lønsum	182,8	11,5	9,3	9,0
Varer og tjenester	61,8	3,2	2,0	1,3
Investeringer	22,3	-0,5	-2,3	0,5
Udgifter i øvrigt	25,4	1,0	0,5	0,7
Udgifter i alt	542,4	11,4	18,3	13,7
	----- Niveau -----			
Offentlig sektors saldo	-14,5	4,6	14,2	20,0
Saldo i pct. af BNP	-1,4	0,4	1,3	1,7

Anm.: Den ekstraordinære ATP-betaling i 1998 indgår under "Afgifter m.m.", og det dertil knyttede skattefradrag indgår under "Personskatter m.m."

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger

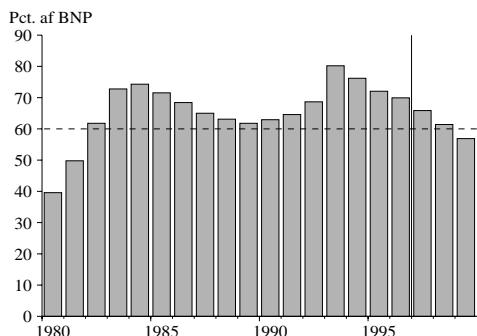
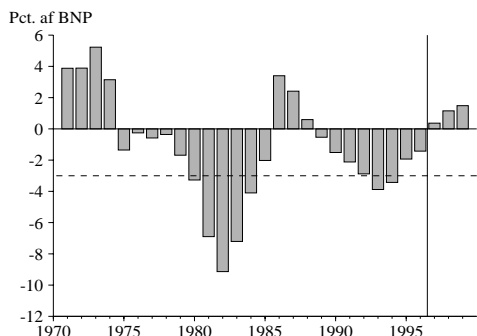
Indtægter påvirket af skattereform, ekstra ATP-bidrag og a conto selskabsskat

Med det voksende indkomst- og afgiftsgrundlag er der fremkommet en konjunkturbetinget stigning i indtægter fra skatter og afgifter. Denne stigning i indtægterne er den primære årsag til forbedringen af den offentlige saldo i prognoseperioden. Kildeskatterne stiger kun beskedent i 1998 på grund af den afsluttende indfasing af skattereformen, der indebærer en skattelettelse i form af en nedsættelse af bundskatten med 2 pct.point. En stigning i den gennemsnitlige kommunal- og amtskommunale udskrivningsprocent med ca. 0,6 pct.point i 1998 trækker dog i den modsatte retning. Det ekstraordinære pensionsbidrag til ATP på 1 pct. af lønsummen i 1998 indgår i tabel II.12 under "Afgifter m.m." med et beløb på 6,9 mia. kr., mens det dertil knyttede skattefradrag reducerer personskatterne med knap det halve beløb. Overgangen til a conto betaling indebærer, at selskabsskattebetalinger fremrykkes et år. Ordningen planlægges obligatorisk fra 1998 og ventes at give et merprovenu på knap 4 mia. kr. i 1998. Endelig er afgifterne fra 1998 påvirket af nye grønne afgifter samt øgede punktafgifter.

Overskud på de offentlige finanser

De offentlige finanser har udviklet sig gunstigt det seneste år, men efter fem års opsving er overskuddet på det offentlige budget i 1997 endnu beskedent i sammenligning med tidligere års underskud, jf. figur II.12a. I 1998 og 1999 vil indtægterne vokse langsommere end i 1997, og udgifterne vil vokse hurtigere, hvorved forbedringen af saldoen vil blive mindre. Forbedringen i 1998 skyldes hovedsageligt ekstraordinære indtægter. I 1999 er der antaget en neutral finanspolitik, forstået som uændrede skatte- og afgiftssatser og ingen realvækst i det offentlige forbrug og de offentlige investeringer; dog er der taget hensyn til bortfaldet af den ekstra ATP-betaling, hvilket i sig selv indebærer en lempelse. I en voksende økonomi indebærer antagelsen om uændret offentligt forbrug, at den offentlige sektors relative størrelse reduceres. En større vækst i det offentlige forbrug end antaget vil forringe de offentlige finanser. Eksempelvis vil en vækst i det offentlige forbrug på 1,5 pct. i 1999 - hvilket omtrent svarer til den gennemsnitlige vækst i perioden 1980-97 - ifølge en modelbaseret beregning betyde, at den offentlige saldo forringes med 1,5 mia. kr.

Figur II.12a Den offentlige sektors saldo Figur II.12b Den offentlige sektors gæld

Anm.: De stiplede linier angiver ØMU-kravene til den maksimale størrelse af det offentlige budgetunderskud og den offentlige gæld på henholdsvis 3 og 60 pct. af BNP.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, oplysninger fra Økonomiministeriet og egne beregninger.

Offentlig gæld mindskes

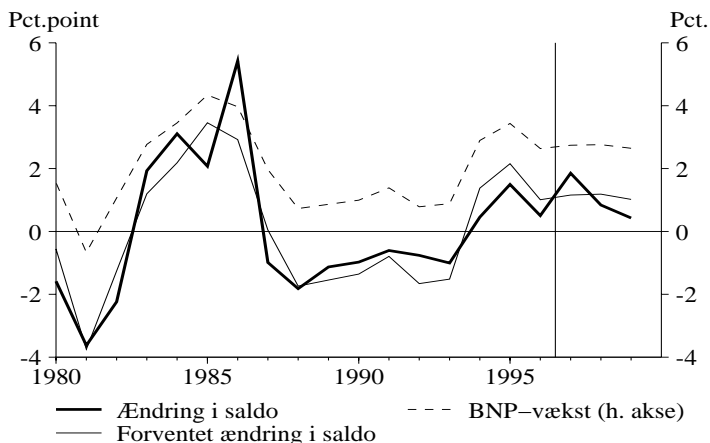
Med overskuddet på den offentlige saldo nedbringes den offentlige gæld, jf. figur II.12b. Regeringens erklærede mål i *Danmark som foregangsland - Danmark 2005* er en reduktion af den offentlige gæld til 40 pct. af BNP inden for de næste otte år. Den offentlige gæld var i 1996 på ca. 70 pct. af BNP. Hvis der hvert år var ligevægt på den offentlige saldo, ville en nominel BNP-vækst på 5 pct. pr. år i sig selv reducere gælden til 45 pct. af BNP i 2005. Et lille budgetoverskud vil derfor være tilstrækkeligt til at opfylde målsætningen. Under det nuværende opsving synes dette at være realistisk, men et eventuelt tilbageslag vil gøre målsætningen mere tvivlsom, idet det offentlige budget er meget konjunkturfølsomt.

Konjunkturfølsomt budget

Konjunkturfølsomheden i det offentlige budget er illustreret i figur II.13, der viser, at der historisk set er en tæt sammenhæng mellem ændringen i den offentlige saldo og realvæksten i BNP. I 1997 ventes et offentligt overskud på 0,4 pct. af BNP, hvilket som angivet i figuren er en forbedring på 1,8 pct.point fra 1996. Denne forbedring er større end, hvad der historisk set måtte forventes på baggrund af en BNP-vækst på 2,8 pct. Forbedringen i 1997 skyldes primært et større arbejdsmarkedsbidrag og høje positive kapitaloverførsler. Siden 1993 er forbedringen af

saldoen imidlertid mindre, end det historisk måtte forventes. Under midtfirsernes opsving forbedredes saldoen noget hurtigere. Dette skyldes dels, at selve opsvinget var kraftigere, dels at skattetrykket steg markant i midtfirserne. Udviklingen i perioden 1980-96 tilsiger, at med de givne vækstudsigter for 1998 og 1999 skulle saldoen kunne forbedres med godt 1 pct.point (se figur), svarende til godt 10 mia. kr. hvert år. Skattereformens lempelse i 1998 og bortfaldet af den ekstra ATP-betaling i 1999 betyder, at forbedringen af budgettet i disse år er mindre end i 1997 og mindre end, hvad der måtte forventes på baggrund af væksten.

Figur II.13 Ændring i den offentlige saldo i forhold til BNP, realvækst i BNP

Anm.: Den forventede ændring i saldoen er bestemt på baggrund af sammenhængen med realvæksten i perioden 1980-96. BNP-væksten er udtrykt ved et 2-års glidende gennemsnit for at udjævne den dynamiske virkning på budgettet.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

II.6 Problemstillinger i den økonomiske politik

Gode konjunkturudsigter for dansk økonomi

Dansk økonomi udvikler sig fortsat positivt. Båret af en stærk stigning i den indenlandske efterspørgsel bliver den økonomiske vækst godt 2¾ pct. i 1997. Væksten ventes at blive på samme niveau i 1998 og lidt lavere i 1999. Beskæftigelsen ventes på den baggrund at nå et historisk højt niveau, og ledigheden vil falde til omkring 200.000 personer i 1999, samtidig med at prisstigningstakten vil være behersket. Det beskedne betalingsbalanceoverskud ventes fastholdt i fremskrivningsårene, idet eksportvæksten vil tiltage, og den indenlandske efterspørgsel vil afdæmpes. Der vil for første gang i næsten ti år blive overskud på den offentlige saldo i år, og det ventes udbygget i 1998 og 1999.

Risici i dansk økonomi

Prognosen tegner således et lyst billede af den danske økonomi, men der er også risici. Den største risiko på kort sigt er, at aktiviteten vil stige for stærkt og føre til accelererende løn- og prisstigninger. Der er ikke aktuelle tegn på en overophedning af økonomien, men de positive vækstudsigt og den medfølgende reduktion af ledigheden betyder, at risikoen for overophedning ikke kan afblæses. I mange a-kasser er ledigheden meget lav, og der er derfor risiko for, at en stærk aktivitetsstigning vil resultere i en betydelig forøgelse af lønstigningstakten.

Overenskomst- forhandlingerne

I begyndelsen af 1998 skal der indgås nye overenskomster for en stor del af det danske arbejdsmarked. I de seneste år har der på trods af en afdæmpet stigning i lønningerne været en pæn reallønsfremgang. Det er vigtigt, at lønstigningstakten forbliver behersket i fremtiden. De danske lønomkostninger stiger i år stærkere end i udlandet, hvilket de også forventes at gøre i 1998 og 1999. Det skyldes bl.a., at konjunktursituationen i Danmark er mere positiv end i mange af vore samhandelslande. Faldet i den effektive kronekurs betyder, at lønkonkurrenceevnen forbedres mærkbart i 1997 på trods af de højere lønstigninger end i udlandet. Der kan imidlertid ikke påregnes et fortsat fald i den effektive kronekurs, og det er heller ikke sandsynligt, at den danske produktivitetsvækst igennem længere tid kan overstige udlandets. Det er derfor afgørende for konkurrenceevnen og beskæftigelsen, at de danske lønstigninger ikke vedbliver med at overstige udlandets.

Boligpriserne er et risikomoment

Udviklingen på boligmarkedet udgør et særligt risikomoment i den nuværende økonomiske situation. I prognosen ventes en afdæmpning af kontantprisstigningstakten. Hvis denne afdæmpning ikke indtræffer, kan boliginvesteringerne og det private forbrug stige uholdbart stærkt. En sådan udvikling vil afspejle sig i en dårligere betalingsbalance. En forværring af betalingsbalancen kan således være et tegn på, at aktiviteten stiger for stærkt.

Strukturreformer reducerer risiko for overophedning

En række strukturforbedrende tiltag i de seneste år har reduceret, men ikke fjernet risikoen for overophedning af økonomien. Opstramningerne af arbejdsmarkedspolitikken har virket løndæmpende, og skattereformerne har tilskyndet til opsparing frem for forbrug. Disse tiltag har således reduceret risikoen for, at opsvinget resulterer i store balanceproblemer, som det f.eks. var tilfældet i midtfirserne.

Aktivitetsbegrænsende indgreb

Med henblik på at dæmpe den økonomiske aktivitet er der i løbet af 1997 gennemført og planlagt flere midlertidige indgreb, herunder den ekstraordinære ATP-indbetaling i 1998. På baggrund af den stærke stigning i aktiviteten - og udsigten til en fortsættelse heraf - var det hensigtsmæssigt med aktivitetsdæmpende indgreb. Det er dog usikkert, hvor effektive de midlertidige tiltag er; bl.a. vurderes den ekstraordinære ATP-indbetaling at have en noget mindre effekt end skønnet af regeringen. Hertil kommer, at bortfaldet af de midlertidige indgreb isoleret set indebærer en lempelse af finanspolitikken i 1999. Ideelt set skal indgreb tilgodese de kortsigtede hensyn samtidig med, at de forbedrer strukturerne. F.eks. ville en permanent forhøjelse af ejendomsbeskatningen have reduceret risikoen for overophedning ved at afdæmpe boligprisstigningerne og samtidig have forbedret skattesystemet.

Konjunkturbetinget forbedring af offentlige finanser

De offentlige finanser er blevet gradvist forbedret i løbet af opsvinget. I 1993 var der et offentligt budgetunderskud på 34 mia. kr., mens der forventes et overskud på ca. 5 mia. kr. i år. Denne forbedring er imidlertid primært konjunkturbetinget, idet finanspolitikken set over perioden 1993-97 har været lempelig. Også de forbedringer på det offentlige budget, der forventes i 1998 og 1999, kan hovedsageligt tilskrives konjunkturudviklingen.

Behov for stramning af finanspolitikken af hensyn til konsolidering

Da forbedringen af de offentlige finanser primært skyldes konjunkturudviklingen og ikke finanspolitiske stramninger, kan der hurtigt opstå budgetunderskud, når konjunkturerne vender igen. Udviklingen på det offentlige budget efter opsvinget i midtfirserne vidner herom. Omdrejningspunktet for de offentlige finanser ligger stadig for lavt. Der er brug for en fortsat konsolidering af det offentlige budget, først og fremmest af hensyn til det finanspolitiske råderum i en fremtidig lavkonjunktur og den stigende forsørgerbyrde. Det er ikke hensigtsmæssigt at basere denne konsolidering alene på en forventning om et langvarigt opsving. Der er plads til finanspolitiske stramninger i den nuværende konjunktursituation, hvor de vil føles mindre smertefulde end i dårlige tider. Hvis ikke finansloven for 1998 strammes yderligere, bør der - forudsat konjunktursituationen på det tidspunkt stadig tegner lyst - gennemføres en mærkbar konsolidering f.eks. i forbindelse med finansloven for 1999. Endvidere kan det i fravær af yderligere stramninger på finansloven for 1998 blive nødvendigt at gribe ind med kort varsel, hvis der viser sig klare tegn på overophedning i løbet af 1998. Generelt bør brugen af midlertidige indgreb dog begrænses, idet for mange små indgreb kan skabe usikkerhed og gøre det svært at vurdere den underliggende økonomiske udvikling.

Fortsat behov for strukturreformer

Beskæftigelsen nærmer sig efterhånden rekordniveauet fra 1987. Arbejdsstyrken er som følge af tilgang til efterløn, orlov og overgangsydelse mindre i dag, og ledigheden er derfor lavere end i 1987. Til trods herfor er lønpresset mindre. Dette skyldes bl.a. de strukturforbedrende virkninger af arbejdsmarkedsreformerne. Fortsat høj vækst ud over prognoseperioden kræver, at beskæftigelsen kan fortsætte med at stige uden løn- og prisacceleration. Da opsvinget allerede har reduceret ledigheden betydeligt, vil dette kræve en større arbejdsstyrke eller øget fleksibilitet på arbejdsmarkedet. Der er derfor god grund til at fortsætte med reformer på arbejdsmarkedsområdet. Analyserne i kapitel III viser, at det er muligt at reducere den strukturelle ledighed ved hjælp af ændringer i skatte- og overførselssystemet, uden at det har væsentlige konsekvenser for den samlede indkomstfordeling. Sammen med andre tiltag bør en sådan skatteomlægning indgå i overvejelserne om at reducere arbejdsmarkedets strukturproblemer.

Appendiks til kapitel II

Nationalregnskab i 1990-priser

Prognosen er i 1980-priser

Det hidtidige nationalregnskab, der er opgjort i 1980-priser, er udgangspunktet for den præsenterede prognose. Prognosen er udarbejdet ved hjælp af den makroøkonomiske model SMEC, der er bygget i dette prisniveau. Makroøkonomiske modeller bygger på statistisk afdækning af historiske sammenhænge, og en sådan afdækning kræver relativt lange tidsserier. Det hidtidige nationalregnskab ligger tilbage til 1966 (med flere serier ført tilbage til 1947), og det er denne information, der er indbygget i SMEC.

Nyt nationalregnskab i 1990-priser

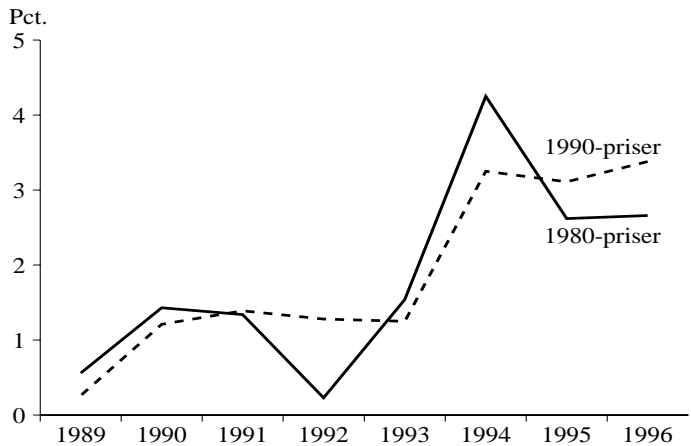
Danmarks Statistik offentliggjorde i efteråret 1997 nye nationalregnskabstal, der indebærer en række definitions- og metode-mæssige ændringer.⁴ En væsentlig ændring er, at den mængdemæssige udvikling er opgjort i 1990-priser, i modsætning til de hidtidige 1980-priser. Fremover vil Danmarks Statistik kun offentliggøre nationalregnskabstal i 1990-priser, og det nye nationalregnskab foreligger endnu kun for perioden 1988-1996. Denne periode er alt for kort til, at man ved hjælp af statistiske metoder kan uddrage grundlæggende sammenhænge, og det er derfor på nuværende tidspunkt umuligt at inddrage det nye nationalregnskab i eksempelvis SMEC.

Nyt billede

Overgangen til 1990-priser har - sammen med de øvrige ændringer - medført, at det historiske billede af den danske økonomi er ændret. Såvel niveau som vækstrater har ændret sig. Som eksempel kan vækstraten i BNP i 1980- hhv. 1990-priser betragtes i figur II.A.

4) Specielt ændres opgørelsen af den offentlige saldo, idet bl.a. kapitaludgifter og -indtægter i forbindelse med offentlige virksomheder behandles anderledes. Den nye opgørelsesmåde indebærer, at den offentlige saldo bliver forbedret mærkbart i stort set alle år i perioden 1988-96.

Figur II.A BNP-vækst i 1980- hhv. 1990-priser

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*.

Forskel i samlet vækstrate fordi komponenter vejer forskelligt

Forskellen i BNP-vækstraten er i flere år betragtelig. Overgangen til 1990-priser indebærer, at de vægte, hvormed de enkelte komponenter i BNP indgår, er ændret. Eksempelvis udgør investeringerne i 1996 i det nye nationalregnskab 21 pct. af BNP, mens de i henhold til nationalregnskabet i 1980-priser kun udgør 17 pct. Den større vægt til investeringerne indebærer, at en given investeringsvækst giver et større bidrag til den samlede BNP-vækst i det nye nationalregnskab, end tilfældet er i det hidtidige regnskab. Omvendt udgør eksporten kun 39 pct. mod 47 pct. i det hidtidige nationalregnskab, hvilket dog delvis modsvares af, at importandelen er reduceret fra 41 pct. til 36 pct. Den lavere vægt til import og eksport medfører, at den danske BNP-vækst alt andet lige bliver mindre følsom over for ændringer i vækstraterne i udenrigshandlen. Dette hænger sammen med, at udenrigshandelspriserne siden 1980 er steget mindre end det generelle prisniveau, og energipriserne har endda udvist et decideret fald fra 1980 til 1990; dette betyder konkret, at den kraftige vækst i energieksporten i de senere år ikke bidrager så meget til væksten i 1990-priser.

En rudimentær omregning af prognosen til 1990-priser

Fremadrettet kan der foretages en rudimentær beregning af vækstraten i BNP, der tager højde for de ændrede vægte. En sådan beregning fremgår af tabel II.A. Beregningen af BNP i 1990-priser tager udgangspunkt i 8 forbrugskomponenter, 2 investeringskomponenter, 6 eksportkomponenter og 7 importkomponenter samt offentligt forbrug og lagerinvesteringer. Alle disse komponenter er omregnet til 1990-priser ved hjælp af vækstraterne for 1997-99 fra prognosen (i 1980-priser) med udgangspunkt i niveauet i 1996 i 1990-priser. Det antages således, at vækstraten i underkomponenterne er den samme i 1980- og 1990-priser. Som følge af forskellige vægte kan dette dog bidrage forskelligt til BNP-vækstraten.

Tabel II.A Vækst i henhold til prognose i 1980- og 1990-priser

		1996	1997	1998	1999
		Pct.			
Privat forbrug	80-priser	2,6	3,9	2,8	2,3
	90-priser	2,2	3,8	2,7	2,3
Offentligt forbrug	80-priser	2,4	2,7	0,7	0,0
	90-priser	3,1	2,7	0,7	0,0
Investeringer	80-priser	7,5	6,8	3,2	3,3
	90-priser	7,8	7,3	3,2	3,3
Eksport	80-priser	2,3	3,5	4,5	4,6
	90-priser	4,1	3,6	4,3	4,2
Import	80-priser	2,1	7,2	3,4	3,4
	90-priser	3,7	7,7	3,6	3,4
Lagerinvesteringer ^{a)}	80-priser	-0,7	0,2	-0,2	0,0
	90-priser	-0,4	0,1	-0,1	0,0
BNP	80-priser	2,7	2,8	2,7	2,6
	90-priser	3,4	2,9	2,5	2,3

a) Bidrag til vækst i BNP.

Kilde: Oplysninger fra Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kun lille forskel på væksten

Forskellen mellem BNP-vækstraten målt i 1980- hhv. 1990-priser er ret lille. I 1997 kan vækstraten i 1990-priser beregnes til 2,9 pct. mod 2,8 i 1980-priser. Dette dækker over større bidrag fra investeringer og mindre bidrag fra det private forbrug og lagerinvesteringerne. For 1998 og 1999 er BNP-væksten lidt lavere i 1990-priser end i 1980-priser. Dette dækker over, at bidraget fra såvel det private forbrug som netto-eksporten er mindre i 1990-priser, hvilket kun delvis modsvares af højere bidrag fra investeringerne.

Kun illustrativ

Generelt fremgår det, at forskellen mellem 1980- og 1990-priser er mindre i fremskrivningsårene end i det historiske år 1996. Dette kan skyldes omregningsmetodens rudimentære karakter. Blandt andet derfor skal det understreges, at den foretagne omregning til 1990-priser kun er illustrativ.

Bilagstabel II.1 Hovedposter på forsyningsbalancen

	Værdi 1996	Mængdestigning									
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----									
Privat forbrug	544,0	0,0	1,2	1,9	2,0	6,9	2,2	2,6	3,9	2,8	2,3
Offentligt forbrug	255,3	-0,4	-0,1	0,4	3,0	2,0	0,5	2,4	2,7	0,7	0,0
Offentlige investeringer	22,3	-6,5	-3,8	11,8	0,9	4,1	-4,7	9,7	-3,5	-13,0	0,0
Boliginvesteringer	33,7	-13,7	-11,7	-3,7	-7,5	9,9	9,2	8,7	7,7	7,2	9,3
Erhvervsinvesteringer	112,9	2,2	-4,0	-6,8	-5,8	-0,1	14,0	6,9	8,4	4,8	2,2
Lagerændringer ^a	1,3	-0,5	0,0	-0,5	-0,2	0,8	1,2	-0,7	0,2	-0,2	0,0
Indenlandsk efterspørgsel i alt	969,4	-1,0	-0,4	-0,1	0,8	5,7	4,4	2,6	4,4	2,1	1,9
Vareeksport (fob)	283,8	4,7	7,1	3,3	-0,7	9,5	3,0	1,5	4,2	4,8	4,9
heraf: Industri ekskl. skibe og fly	184,3	2,9	5,0	4,2	-2,0	10,4	8,1	0,5	6,0	5,0	4,7
Landbrug og konserver	79,7	5,2	7,9	-0,3	0,4	7,1	-0,8	-2,3	1,0	2,7	2,0
Tjenesteeksport	67,0	15,6	9,6	-5,3	-1,0	3,1	4,7	5,3	1,0	3,6	3,6
Eksport i alt	350,8	6,9	7,7	1,4	-0,8	8,2	3,3	2,3	3,5	4,5	4,6
Samlet efterspørgsel	1320,2	1,4	2,1	0,4	0,3	6,5	4,0	2,5	4,1	2,9	2,8
Vareimport (cif)	249,2	0,5	5,1	1,2	-3,6	12,9	7,7	2,2	7,0	3,4	3,4
heraf energiimport	12,8	-5,4	2,7	4,3	0,6	0,7	-5,4	0,4	2,6	-2,2	3,5
Tjenesteimport	57,1	5,1	-0,7	-1,3	0,3	12,5	6,8	1,1	8,4	3,7	3,5
Import i alt	306,3	1,2	4,1	0,8	-3,0	12,9	7,6	2,1	7,2	3,4	3,4
Bruttonationalprodukt	1013,9	1,4	1,3	0,2	1,5	4,2	2,6	2,7	2,8	2,7	2,6
Nettoafgifter	151,3	-1,2	2,2	1,6	2,5	11,5	1,7	3,6	4,2	2,6	2,4
Bruttofaktorindkomst	862,7	1,9	1,2	0,0	1,4	3,1	2,8	2,5	2,6	2,7	2,6

a) Realstigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.2 Hovedposter på forsyningsbalancen

	Værdi 1996	Bidrag til mængdestigning i BNP									
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	Mia. kr.	----- Pct. -----									
		-									
Privat forbrug	544,0	0,0	0,6	1,0	1,0	3,6	1,2	1,4	2,1	1,5	1,3
Offentligt forbrug	255,3	-0,1	0,0	0,1	0,7	0,5	0,1	0,5	0,6	0,2	0,0
Offentlige investeringer	22,3	-0,1	-0,1	0,2	0,0	0,1	-0,1	0,2	-0,1	-0,2	0,0
Boliginvesteringer	33,7	-0,5	-0,4	-0,1	-0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Erhvervsinvesteringer	112,9	0,3	-0,5	-0,8	-0,6	0,0	1,4	0,8	1,0	0,6	0,3
Lagerændringer	1,3	-0,5	0,0	-0,5	-0,2	0,8	1,2	-0,7	0,2	-0,2	0,0
Indenlandsk efterspørgsel i alt	969,4	-0,9	-0,4	-0,1	0,8	5,3	4,0	2,4	4,1	2,0	1,8
Vareeksport (fob)	283,8	1,5	2,4	1,2	-0,3	3,4	1,1	0,6	1,5	1,8	1,9
heraf: Industri ekskl. skibe og fly	184,3	0,5	0,9	0,8	-0,4	1,9	1,6	0,1	1,2	1,0	1,0
Landbrug og konserver	79,7	0,6	0,9	0,0	0,1	0,9	-0,1	-0,3	0,1	0,3	0,2
Tjenesteeksport	67,0	1,3	0,9	-0,5	-0,1	0,3	0,4	0,5	0,1	0,3	0,3
Eksport i alt	350,8	2,8	3,3	0,6	-0,4	3,7	1,5	1,1	1,6	2,1	2,2
Samlet efterspørgsel	1320,2	1,9	2,9	0,5	0,4	8,9	5,6	3,5	5,8	4,1	4,0
Vareimport (cif)	249,2	0,1	1,6	0,4	-1,1	4,0	2,6	0,8	2,4	1,2	1,2
heraf energiimport	12,8	-0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,1	-0,1	0,1
Tjenesteimport	57,1	0,3	0,0	-0,1	0,0	0,7	0,4	0,1	0,5	0,2	0,2
Import i alt	306,3	0,4	1,5	0,3	-1,1	4,7	3,0	0,8	2,9	1,5	1,4
Bruttonationalprodukt	1013,9	1,4	1,3	0,2	1,5	4,2	2,6	2,7	2,8	2,7	2,6
Nettoafgifter	151,3										
Bruttofaktorindkomst	862,7										

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.3 Løn- og restindkomst

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----									
Bruttofaktorindkomst, i alt	685,9	712,1	742,4	756,6	792,8	829,6	862,7	905,2	945,1	988,1
Lønsum	439,3	452,9	467,0	469,9	488,3	515,2	538,1	569,6	600,4	632,0
Nettorestindkomst	174,6	182,8	195,4	204,4	220,6	229,4	239,4	248,2	253,9	261,6
Afskrivninger	72,1	76,4	80,1	82,4	83,9	85,1	85,1	87,4	90,8	94,5
Bruttofaktorindkomst, offentlig sektor	154,3	160,3	166,5	171,9	178,4	183,8	193,4	205,4	215,2	224,6
Lønsum	146,8	152,4	158,0	162,9	168,8	173,8	182,8	194,3	203,6	212,6
Afskrivninger (restindkomst)	7,5	7,9	8,6	9,0	9,7	10,1	10,6	11,1	11,6	12,0
Bruttofaktorindkomst, privat sektor	531,6	551,8	575,9	584,7	614,4	645,8	669,2	699,8	729,9	763,4
Lønsum	292,5	300,5	309,0	307,0	319,6	341,4	355,3	375,3	396,7	419,4
Nettorestindkomst	174,6	182,8	195,4	204,4	220,6	229,4	239,4	248,2	253,9	261,6
Afskrivninger	64,6	68,5	71,5	73,4	74,3	75,0	74,5	76,3	79,3	82,4
	----- Pct. -----									
Lønkvote, i alt	64,0	63,6	62,9	62,1	61,6	62,1	62,4	62,9	63,5	64,0
Lønkvote i privat sektor	55,0	54,5	53,7	52,5	52,0	52,9	53,1	53,6	54,4	54,9

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.4 Indkomster, forbrug og opsparing i den private sektor

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----									
Lønsum for privat ansatte	292,5	300,5	309,0	307,0	319,6	341,4	355,3	375,3	396,7	419,4
Restindkomst i privat sektor	239,1	251,3	266,9	277,7	294,9	304,4	313,9	324,5	333,1	344,1
Bruttofaktorindkomst i privat sektor	531,6	551,8	575,9	584,7	614,4	645,8	669,2	699,8	729,9	763,4
+ Lønsum for offentligt ansatte	146,8	152,4	158,0	162,9	168,8	173,8	182,8	194,3	203,6	212,6
+ Nettorenter ^a	-14,5	-12,8	-21,7	-9,6	-7,7	-0,1	-4,8	-2,4	-0,6	-3,6
+ Sociale og andre løbende overførsler	147,4	157,7	167,8	178,5	204,1	208,5	212,4	211,2	213,6	218,7
Bruttoindkomst	811,4	849,1	880,0	916,4	979,6	1028,0	1059,6	1102,8	1146,5	1191,1
- Direkte personskatter	206,5	213,7	222,5	226,3	224,1	229,6	231,3	236,5	236,8	246,6
- Tvungen bidrag til sociale ordninger ^b	20,4	21,2	22,8	24,2	26,5	26,0	27,3	28,2	36,0	30,1
- Selskabsskatter	12,4	13,4	13,8	19,0	19,6	20,6	24,6	29,4	33,8	33,7
- Realrenteafgift ^c	9,8	9,6	11,0	13,4	13,4	12,3	12,7	12,0	10,3	11,6
- Vægtafgift, renteafgift, AUD, AER mv. ^d	6,0	9,9	10,8	13,0	39,1	43,5	52,3	60,9	63,9	67,4
- Øvrige overførsler ^e	2,7	1,4	0,0	2,7	3,3	2,6	1,7	1,8	1,8	1,8
Disponibel bruttoindkomst	553,7	580,0	599,2	617,9	653,7	693,4	709,7	734,0	763,9	799,9
- Afskrivninger	64,6	68,5	71,5	73,4	74,3	75,0	74,5	76,3	79,3	82,4
Disponibel nettoindkomst	489,1	511,5	527,7	544,5	579,5	618,4	635,2	657,7	684,7	717,5
Anvendt til privat forbrug	415,0	430,2	447,1	458,7	498,3	519,1	544,0	578,4	610,0	638,8
Anvendt til privat opsparing	74,1	81,3	80,6	85,8	81,1	99,3	91,3	79,3	74,7	78,7

- a) Nettorenter til den private sektor inkluderer nettorenter til udlandet. Derudover omfatter denne post nettorenter fra den offentlige sektor samt den offentlige sektors nettoindtægter fra offentlige virksomheder og Nationalbanken, der statistisk er registreret under den private sektor.
- b) En mindre afvigelse i forhold til nationalregnskabet skyldes, at der i tabellen ikke er inkluderet frivillige bidrag til sociale sikringsordninger.
- c) Ekskl. afgift fra offentlige fonde og den sociale pensionsfond.

- d) Heri er inkluderet en restpost, der skyldes, at de direkte skatter i tabellen er opgjort efter transaktionstidspunkt i modsætning til nationalregnskabet, hvor skatterne er opgjort efter betalingstidspunkt. Herudover indeholder restposten arbejdsmarkedsbidraget fra og med 1994.
- e) Denne post omfatter overførsler fra private fonde, virksomheder mv. til institutioner registreret under den offentlige sektor. Der kan eksempelvis være tale om støtte til forskellige kulturelle formål.
- Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.5 Indkomster og forbrugskvote

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----									
Bruttoindkomst	4,6	4,7	3,6	4,1	6,9	4,9	3,1	4,1	4,0	3,9
Disponibel bruttoindkomst	7,3	4,8	3,3	3,1	5,8	6,1	2,4	3,4	4,1	4,7
Disponibel nettoindkomst	7,8	4,6	3,2	3,2	6,4	6,7	2,7	3,5	4,1	4,8
	----- Andel -----									
Forbrugskvote ifølge nationalregnskabet	84,6	83,8	85,0	83,5	85,7	83,6	85,3	87,7	88,8	88,7
Forbrugskvote, SMEC's indkomstdef. ^a	88,3	87,3	87,7	88,1	88,3	85,9	87,1	89,5	90,1	90,7
Forbrugskvote, SMEC's indkomst- og forbrugsdef. ^b	89,2	87,7	87,9	88,3	86,3	84,7	86,0	88,6	89,5	90,2

a) Den angivne forbrugskvote er beregnet på grundlag af et indkomstbegreb, der adskiller sig fra nationalregnskabets indkomstbegreb som følge af bl.a. ordnings-opsparring og øvrige overførsler.

b) Ud over anvendelse af et andet indkomstbegreb, jf. a), er bilkøbet trukket ud af forbruget og en beregnet bilydelse er inkluderet i stedet.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.6 Den offentlige sektors indtægter og udgifter samt skatte- og udgiftstryk

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mia. kr. -----									
Personskatter m.m.	211,1	222,2	232,0	237,8	261,6	271,8	282,3	296,2	299,4	312,6
Selskabsskatter	12,4	13,4	13,8	19,0	19,6	20,6	24,6	29,4	33,8	33,7
Realrenteafgifter	9,8	9,6	11,0	13,4	13,4	12,3	12,7	12,0	10,3	11,6
Afgifter m.m.	157,0	160,1	165,3	171,3	187,3	194,4	208,3	220,7	242,8	247,8
Indtægter i alt	390,3	405,3	422,0	441,5	481,9	499,1	527,9	558,3	586,3	605,7
Indkomstoverførsler	147,4	157,7	167,8	178,5	204,1	208,5	212,4	211,2	213,6	218,7
Renter m.m.	29,0	29,2	26,3	37,2	39,9	33,6	37,6	34,9	41,3	38,5
Lønsum	146,8	152,4	158,0	162,9	168,8	173,8	182,8	194,3	203,6	212,6
Varer og tjenester	48,2	50,9	52,6	58,4	60,1	60,1	61,8	65,1	67,1	68,3
Investeringer	15,7	15,8	18,3	18,7	19,9	19,5	22,3	21,8	19,5	19,9
Udgifter i øvrigt	15,3	16,9	23,8	19,9	20,9	22,4	25,4	26,5	27,0	27,7
Udgifter i alt	402,4	422,9	446,6	475,4	513,7	517,8	542,4	553,7	572,1	585,7
Offentlig sektors saldo	-12,1	-17,5	-24,6	-33,9	-31,7	-18,7	-14,5	4,6	14,2	20,0
	----- Pct. af BNP -----									
Offentlig sektors saldo	-1,5	-2,1	-2,9	-3,9	-3,4	-1,9	-1,4	0,4	1,3	1,7
Skattetryk, total	48,8	49,0	49,3	50,5	52,1	51,5	52,1	52,2	52,2	51,4
Direkte skatter	29,2	29,6	30,0	30,9	31,8	31,4	31,5	31,6	30,6	30,4
Indirekte skatter	17,7	17,4	17,3	17,5	18,2	18,1	18,6	18,8	19,2	19,3
Kapitalskatter, oblig. gebyrer og bøder	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Bidrag til sociale ordninger	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5	2,1	1,5
Udgiftstryk, total	50,4	51,1	52,2	54,4	55,5	53,4	53,5	51,8	50,9	49,7
Udgiftstryk, ekskl. dagpenge	47,2	47,6	48,5	50,3	51,7	50,4	50,9	49,6	48,9	47,8

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank og egne beregninger.

Bilagstabel II.7 Lønkonkurrenceevne og forbrugerpriser

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Pct. -----									
Stigning i lønomkostninger pr. time										
Udland	7,0	6,1	4,9	3,0	3,1	3,4	4,1	3,3	3,5	3,5
Indland	4,2	5,1	2,8	2,6	3,1	3,9	3,9	4,3	4,4	4,4
Ændring i relativ lønudvikling ^a	2,8	1,0	2,1	0,4	0,0	-0,4	0,3	-1,0	-0,9	-0,9
Ændring i effektiv kronekurs ^b	6,3	-1,9	2,4	2,0	-0,1	4,1	-1,0	-3,0	-0,2	0,5
Ændring i lønkonkurrenceevne ^c	-3,5	2,8	-0,3	-1,6	0,2	-4,5	1,3	2,0	-0,7	-1,4
Forbrugerpriser ^d	2,7	2,4	2,0	0,6	1,6	2,0	2,1	2,3	2,6	2,4

- a) Lønstigningstakt i udlandet fratrukket lønstigningstakt i Danmark. Et positivt tal angiver en forbedring af konkurrenceevnen. For beregning af lønstigningstakt i udlandet henvises til bilagstabel I.2, note g).
- b) Beregning vha. konkurrenceevnevægtene i bilagstabel I.2. Et positivt tal indikerer en stigning i kronens værdi og bidrager til en forværring af konkurrenceevnen.
- c) Ændring i den relative lønudvikling fratrukket ændringen i den effektive kronekurs. Et positivt tal indebærer en forbedring af konkurrenceevnen.
- d) Målt ved væksten i deflatoren for det private forbrug.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAMs databank, Swedish Employer's Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, Stockholm, oplysninger fra Nationalbanken og egne beregninger.

Bilagstabel II.8 Sammenligning af skøn fra Dansk økonomi, forår og efterår 1997

	Foråret 1997			Efteråret 1997		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	----- Mængdestigning i pct. -----					
Privat forbrug	2,8	3,1	2,7	3,9	2,8	2,3
Offentligt forbrug	1,7	-0,3	0,1	2,7	0,7	0,0
Offentlige investeringer	1,3	-0,9	0,0	-3,5	-13,0	0,0
Boliginvesteringer	10,6	8,9	4,0	7,7	7,2	9,3
Erhvervsinvesteringer	3,0	0,8	2,2	8,4	4,8	2,2
Lagerændringer ^a	-0,6	0,1	-0,1	0,2	-0,2	0,0
Indenlandsk efterspørgsel i alt	2,2	2,2	1,9	4,4	2,1	1,9
Vareeksport (fob)	5,6	3,0	4,1	4,2	4,8	4,9
Tjenesteeksport	2,6	4,0	3,6	1,0	3,6	3,6
Efterspørgsel i alt	3,1	2,5	2,6	4,1	2,9	2,8
Vareimport (cif)	3,1	3,3	2,7	7,0	3,4	3,4
Tjenesteimport	6,4	4,5	4,0	8,4	3,7	3,5
Bruttonationalprodukt	2,9	2,2	2,5	2,8	2,7	2,6
Nettoafgifter	2,8	3,1	2,7	4,2	2,6	2,4
Bruttofaktorindkomst	2,9	2,0	2,5	2,6	2,7	2,6
heraf private byerhverv	2,2	2,3	2,1	3,1	3,2	3,0
	----- Ændring i 1.000 personer -----					
Arbejdsstyrke	-7	3	0	24	5	0
Privat beskæftigelse	8	10	7	27	10	6
Offentlig beskæftigelse	11	-4	0	23	7	0
	----- 1.000 personer -----					
Ledighed	219	216	209	220	208	202
	----- Pct. -----					
Forbrugerpriser ^b	2,6	2,6	1,9	2,3	2,6	2,4
Eksportpriser	2,3	0,6	1,0	3,3	1,2	1,1
Importpriser	3,6	2,2	2,2	3,6	2,5	2,0
Timelønsomkostninger	4,0	4,2	4,2	4,3	4,4	4,4
Betalingsbalance, mia. kr.	16,1	11,8	13,9	6,9	6,9	9,1
Offentlig nettoopsparing, mia. kr.	5,3	6,8	12,8	4,6	14,2	20,0
Realvækst i aftagerlande, pct.	2,4	2,5	2,5	2,5	2,6	2,5
Lang rente, pct. p.a.	7,1	7,1	7,1	6,4	6,3	6,3

a) Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år.

b) Målt ved væksten i deflatoren for det private forbrug.

Anm.: For BFI i "Private byerhverv" og "Eksportpriser" betyder definitionsændringer i forbindelse med overgang til ny SMEC-version, at skønnene ikke direkte kan sammenlignes.